

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรฝึกอบรมภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดถือภารกิจและพื้นที่เป็นฐานด้วยระบบ TEPE Online โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้หลักสูตรและวิทยากรที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทุกที่ทุกเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
หลักสูตร “สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา”	3
รายละเอียดหลักสูตร	4
คำอธิบายรายวิชา	4
วัตถุประสงค์	4
สาระการอบรม	4
กิจกรรมการอบรม	5
สื่อประกอบการอบรม	5
การวัดผลและประเมินผลการอบรม	5
บรรณานุกรม	5
เค้าโครงเนื้อหา	6
ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้	10
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้	22
ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้	32
ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล	38
ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	43
ใบงานที่ 1.1	50
ใบงานที่ 1.2	51
ใบงานที่ 1.3	52
ใบงานที่ 2.1	53
ใบงานที่ 2.2	54
ใบงานที่ 2.3	55
ใบงานที่ 2.4	56
ใบงานที่ 3.1	57
ใบงานที่ 3.2	58
ใบงานที่ 3.3	59
ใบงานที่ 4.1	60
ใบงานที่ 4.2	61
ใบงานที่ 4.3	62
ใบงานที่ 5.1	63
ใบงานที่ 5.2	64

หลักสูตร
สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

รหัส TEPE-55104

ชื่อหลักสูตรรายวิชา สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

วิทยากร

ผศ.ดร.วัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา

1. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ
2. ดร.เฉลิมชัย	พันธ์เลิศ
3. นางสาวกิตยาภรณ์	ประยูรพรหม
4. นางหทัยา	เข็มเพชร
5. ผศ.ดร.วัลย์	อิสรางกูร ณ อยุธยา

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

ความหมาย ความสำคัญของหลักสูตรและสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลผู้เรียน ตลอดจนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. อธิบายแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมศึกษาได้
2. อธิบายความเชื่อมโยงของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนได้
3. วิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา
4. อธิบายหลักการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้เรียนด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้
6. เสนอแนวทางการดำเนินการสอนของครูไปสู่การปฏิบัติได้
7. นำเสนอการออกแบบการสอนที่เน้นทักษะทางสังคมและการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนได้
8. อธิบายหลักการเลือกและใช้สื่อการสอน
9. อธิบายหลักการสำคัญในการประเมินข้อมูลเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณได้
10. อธิบายแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ได้
11. อธิบายลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้
12. อธิบายแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาได้
13. อธิบายวิธีการและเครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการวัดและประเมินผล
14. อธิบายกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้
15. อธิบายแนวทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้

สาระการอบรม

- ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้
 ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้
 ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้
 ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล
 ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

กิจกรรมการอบรม

1. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
2. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
4. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้
5. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด
6. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
8. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
2. ใบความรู้
3. วีดิทัศน์
4. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. กระดานสนทนา (Web board)
6. ใบงาน
7. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

บรรณานุกรม

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2556. **ประมวลรายวิชาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม)
- เนาวนิตย์ สงคราม. 2549. การใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ใน **ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. วลัย พานิช (บรรณาธิการ), หน้า 55 - 70. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2555. **ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2554. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ใน **ประมวลชุดวิชา หน่วยที่ 1-5 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา**, หน้า 2-1 – 2-70. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2554. สังคมศาสตร์และสังคมศึกษา ใน **ประมวลชุดวิชา หน่วยที่ 1-5 สาระและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา**, หน้า 2-1 – 2-55. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ (แปล). 2554. **ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- สิริวรรณ ศรีพหล, รุ่งนภา นุตราวังศ์ และ เจษฎา กิตติสุนทร. 2554. หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสังคมศึกษา ใน **ประมวลชุดวิชา หน่วยที่ 1-5 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา**, หน้า 1-1 – 1-71. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหลและ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2554. การจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม (2) ใน **ประมวลชุดวิชา หน่วยที่ 6-11 การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา**, หน้า 7-1 – 7-124. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ว่องวานิช. 2544. **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- สุวิมล ว่องวานิช. 2550. **เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์เครือข่ายวิจัยการศึกษาแบบบูรณาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักสูตร TEPE-55104

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

เรื่องที่ 1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมศึกษา

เรื่องที่ 1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับการพัฒนาผู้เรียน

เรื่องที่ 1.3 หลักสูตรสังคมศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา

แนวคิด

1. สังคมศึกษาเป็นวิชาบูรณาการแบบสหวิทยาการโดยบูรณาการความรู้ที่คัดสรรจากกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาในโรงเรียนเพื่อเตรียมพลเมืองดีให้สังคม
2. มโนทัศน์ของสาระสังคมศึกษาทั้ง 5 สาระเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงหลักสูตรสังคมศึกษาสู่การจัดการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายของสังคมศึกษา
3. การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจะต้องตั้งอยู่บนฐานของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมศึกษาได้
2. อธิบายความเชื่อมโยงของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนได้
3. วิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

เรื่องที่ 2.1 หลักทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เรื่องที่ 2.2 สังคมศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์

เรื่องที่ 2.3 แนวทางในการดำเนินการสอนของครูเพื่อประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน

เรื่องที่ 2.4 การออกแบบการสอนสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานและการใช้ IT

แนวคิด

1. หลักการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเป็นเกณฑ์สำหรับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน
2. การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต้องพัฒนาองค์รวมทั้งความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยผ่านเนื้อหาสาระ จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรสังคมศึกษา

3. การดำเนินการสอนของครูต้องมีการวางแผนทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นนำ ชั้นสอน และชั้นสรุปเป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะทางปัญญาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งการประเมินสัมฤทธิ์ผลซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและครู โดยจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน
4. การออกแบบการสอนที่เน้นทักษะทางสังคม และการบูรณาการเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงาน การแสวงหาความรู้และการแก้ปัญหาได้

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายหลักการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน
2. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้เรียนด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้
3. เสนอแนวทางการดำเนินการสอนของครูไปสู่การปฏิบัติได้
4. นำเสนอการออกแบบการสอนที่เน้นทักษะทางสังคมและการบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนได้

ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

เรื่องที่ 3.1 หลักการเลือกและการใช้สื่อการสอน

เรื่องที่ 3.2 การพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เรื่องที่ 3.3 แนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้

แนวคิด

1. การเลือกและการใช้สื่อการสอนในขั้นตอนต่างๆ ของการสอนเป็นบทบาทสำคัญของครูในการจัดการเรียนการสอนและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยทำให้สามารถจัดการสอนได้หลายลักษณะและหลายรูปแบบ
2. ผู้เรียนสามารถหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย จึงทำให้การคัดสรรและกลั่นกรองข้อมูลมีความสำคัญมาก ดังนั้นทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณที่เน้นการประเมินข้อมูล จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน
3. แหล่งการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้ประสบการณ์จริงด้วยตนเอง ดังนั้นการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า จึงต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร มีการวางแผนพัฒนากิจกรรม และสรรหาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและเป็นไปตามมาตรฐาน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถ

1. อธิบายหลักการเลือกและใช้สื่อการสอน
2. อธิบายหลักการสำคัญในการประเมินข้อมูลเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณได้
3. อธิบายแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ได้

ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล

- เรื่องที่ 4.1 ลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
 เรื่องที่ 4.2 แนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 เรื่องที่ 4.3 วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แนวคิด

1. การวัดและการประเมินผลเป็นกระบวนการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนและนำผลมาใช้ในการส่งเสริมผู้เรียน ให้มีพัฒนาการและการเรียนรู้เต็มศักยภาพ จึงต้องมีกระบวนการที่มีการวางแผนให้ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสอนสังคมศึกษามีประสิทธิภาพ
2. แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เน้นการประเมินผลที่ค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้และซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดเวลาสอน
3. วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความหลากหลายซึ่งครูสังคมศึกษาต้องรู้จักเลือกใช้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ตนต้องการวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้
2. อธิบายแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาได้
3. อธิบายวิธีการและเครื่องมือต่างๆที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

- เรื่องที่ 5.1 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
 เรื่องที่ 5.2 แนวทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

แนวคิด

1. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการแก้ปัญหาในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยที่เป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่มีรูปแบบของการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์
2. การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่จะต้องทำเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจะเริ่มต้นจากชั้นเรียนของครูแต่ละคนที่รับผิดชอบ ซึ่งครอบคลุมประเด็นปัญหาการเรียนการสอนของชั้นเรียนนั้นๆ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ศึกษา

1. อธิบายกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้
2. อธิบายแนวทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

เรื่องที่ 1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมศึกษา

ธรรมชาติของสังคมศึกษา

สังคมศึกษา (social studies) คือ การศึกษาเกี่ยวกับสังคม นั่นก็คือ การศึกษาคน (people) ซึ่งคนนั้นก็ต้องมีที่อยู่อาศัย ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ใดที่หนึ่งช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ มีการบริโภค มีการใช้ทรัพยากร คนเหล่านั้นมีครอบครัว มีกลุ่มสังคมของตนเอง มีชุมชน มีประเพณี วัฒนธรรมในการปฏิบัติตามวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่ม ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นองค์ความรู้ที่มาจากหลายแหล่งของการศึกษาค้นคว้า ซึ่งได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา โดยเป็นส่วนประกอบสำคัญของสังคมศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับคน (study of man) ในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังแนวคิดของเอ็ดการ์ เวสเลย์ (Edgar Wesley) ที่ถือว่าเป็นผู้บุกเบิกเรื่องสังคมศึกษาที่ระบุว่า “The social studies are the social sciences simplified for pedagogical purposes” นั่นก็คือ สังคมศึกษาคือสังคมศาสตร์ที่ถูกนำมาจัดหรือทำให้เข้าใจง่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในการสอน

ลักษณะสำคัญที่แสดงให้เห็นธรรมชาติของสังคมศึกษา มีดังนี้

1) สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary integration) โดยบูรณาการความรู้ที่ได้คัดสรรมาจากกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (ส่วนใหญ่) และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนและวัยวุฒิและวุฒิภาวะของผู้เรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2) เนื้อหาที่ได้คัดสรรจากกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์เป็นเพียงสื่อ (means) ที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์แต่ละจุดประสงค์ของการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ การเป็นพลเมืองดีที่มีทั้งความรู้ ทักษะ มีเจตคติที่ดี มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในสังคม

3) เนื่องจากเนื้อหาของสังคมศึกษามีลักษณะเป็นสหวิทยาการจากหลายสาขาในสังคมศาสตร์ และต้องใช้เป็นสื่อ (means) ในการสอน มโนทัศน์ทางสังคมศาสตร์จึงต้องมีการบูรณาการเชื่อมโยงเพื่อวัตถุประสงค์ในการสอน ดังนั้น การเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นการเรียนรู้ที่เป็นมโนทัศน์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่

4) เนื้อหาที่คัดสรรจากสังคมศาสตร์ (ส่วนใหญ่) จะต้องมีการจัดเนื้อหา โดยคำนึงถึงขอบเขต (scope) และการเรียงลำดับ (sequence) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นมโนทัศน์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

5) สังคมศึกษาถูกจัดเพื่อใช้สอนในโรงเรียนจึงเป็นกระบวนการในการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำเนื้อหา โดยเฉพาะใช้กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบสวนสอบสวน และการตัดสินใจ เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของสังคมศึกษา

ความหมายของสังคมศึกษาจากมุมมองนักการศึกษาหลายท่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) สังคมศึกษาเน้นเนื้อหาและจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับสังคม สังคมศึกษามีเนื้อหามาจากสังคมศาสตร์ที่มีจุดประสงค์เพื่อการสอน (pedagogical purposes) (Wesley and Wronski, 1964)

2) สังคมศึกษาคือการบูรณาการประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์เพื่อจุดประสงค์ในการศึกษาความเป็นพลเมืองของสังคม (Barr, Barth, and Shermis, 1977)

3) สังคมศึกษาคือการบูรณาการเนื้อหาในสังคมศาสตร์ (สมาคมสังคมศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา, 1933)

4) สังคมศึกษาคือการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ในมิติที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เมื่อสังคมศึกษาถูกจัดอยู่ในหลักสูตรแบบบูรณาการ ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ตัดสินใจว่า อยากเรียนอะไร และจะเรียนอย่างไร (Farris, 2001)

ปัจจุบันความหมายของสังคมศึกษาที่ใช้อ้างอิงมากที่สุดและเป็นที่ยอมรับของนักสังคมศึกษาเป็นของสมาคมสังคมศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำทางด้านสังคมศึกษา (National Council for the Social Studies, 1994) โดยให้ความหมายไว้ดังนี้

“ Social Studies is the integrated study of the social sciences and humanities to promote civic competence. Within the school program, social studies provides coordinated, systematic study drawing upon such disciplines as anthropology, archaeology, economics, geography, history, law, philosophy, political science, psychology, religion, and sociology, as well as appropriate content from the humanities, mathematics, and natural sciences. The primary purpose of social studies is to help young people develop the ability to make informed and reasoned decisions for the public good as citizens of a culturally diverse, democratic society in an interdependent world.”

จากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของความหมายของสังคมศึกษาได้ดังนี้

1) สังคมศึกษาเป็นการศึกษาเชิงบูรณาการโดยมีเนื้อหาสาระที่มาจากศาสตร์ (สาขา) หลายแขนงของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

2) สังคมศึกษาเป็นวิชาที่จัดขึ้นในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) มีการนำเนื้อหาจากหลายสาขาในสังคมศาสตร์ เช่น เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ เป็นต้น และอาจนำเนื้อหาจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คณิตศาสตร์ มาบูรณาการได้ตามความเหมาะสม

3) สังคมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความสามารถในการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและการมีเหตุผล เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมในฐานะเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เป้าหมายของสังคมศึกษา

เจมส์ เอ แบงก์ และ เชอร์รี่ เอ แบงก์ (James A. Bank and Cherry A. Bank, 1999) ได้อธิบายว่า เป้าหมายหลักของสังคมศึกษา คือ การเตรียมพลเมืองที่สามารถตัดสินใจด้วยการไตร่ตรองอย่างดี และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของชุมชน ประเทศ และโลก และยังมีเป้าหมายย่อยอีก 4 เป้าหมายที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของเป้าหมายหลัก สรุปได้ ดังนี้

1) เป้าหมายด้านความรู้ (knowledge goals) เป้าหมาย คือ ผู้เรียนต้องเก่งด้านความรู้ คือ ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ในแขนงต่างๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่ใช้เป็นพื้นฐานประกอบในการตัดสินใจจะต้องเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ กลั่นกรอง และเลือกสรร โดยผู้ใช้มาแล้ว คือ ความรู้ในรูปของมโนทัศน์ หลักการ และทฤษฎีที่สรุปจากข้อเท็จจริงแล้ว

2) เป้าหมายด้านทักษะ (skill goals) คือ ผู้เรียนต้องมีทักษะ 4 อย่าง ที่สำคัญ คือ (1) ทักษะการคิด (thinking skills) ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้หลักการหรือความรู้เป็นต้น (2) ทักษะการสืบสวนสอบสวนทางสังคมศาสตร์ (social sciences inquiry skills) ได้แก่ การมีกระบวนการในการสรุปหลักการหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (3) ทักษะวิชาการหรือทักษะการเรียนรู้ (academic or study skills) ได้แก่ การอ่าน การฟัง การเขียน การพูด (4) ทักษะกลุ่ม (group skills) ได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งความสามารถในการทำงานกลุ่ม

3) เป้าหมายด้านเจตคติและค่านิยม (attitudes and value goals) คือ ผู้เรียนต้องมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมการเห็นคุณค่าของมนุษยชาติ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ

4) เป้าหมายด้านการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลเมืองของสังคม (citizen action goals) คือ ผู้เรียนต้องพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการเมือง โดยต้องมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

เป้าหมายสำคัญของการสอนสังคมศึกษา คือ การสอนหน้าที่พลเมือง (civic education) และถือได้ว่า โรงเรียนมีพันธะหลักในการอบรมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวัฒนธรรมและการปฏิบัติตนในวิถีประชาธิปไตยทั้งทางสังคมและการเมือง ซึ่งซาพิน (Shapin, 2003) ได้ระบุเป้าหมายสำคัญของสังคมศึกษาไว้ 4 ประการ ซึ่งทั้ง 4 ประการต้องสัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้มีความรู้จากวิชาประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ และสาขาที่เกี่ยวข้อง
- 2) เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และสามารถใช้ประโยชน์และจัดการกับข้อมูลได้
- 3) เพื่อพัฒนาค่านิยมและความเชื่อรวมทั้งอุปนิสัยหรือพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย
- 4) เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมกับสังคมในฐานะเป็นพลเมืองของสังคม

สำหรับประเทศไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 1) ได้ระบุเหตุผลไว้ว่า ทำไมต้องเรียนรู้สังคมศึกษา ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดสากล ดังนี้

“กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม

การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก”

องค์ความรู้ของสังคมศึกษา

องค์ความรู้ของสังคมศึกษานั้นสามารถแยกเป็นข้อเท็จจริง (fact) มโนทัศน์ (concept) และหลักการหรือแนวคิดสำคัญ (generalization) ดังต่อไปนี้

1. **ข้อเท็จจริง (fact)** เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สังคม ผู้คน หรือปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นข้อมูลระดับที่มีหลักฐานหรือมีการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาและรวบรวมของนักสังคมศาสตร์ เช่น ชื่อ วันที่ สถิติ รายละเอียดต่างๆของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ เป็นต้น

2. **มโนทัศน์ (concept) หรือความคิดรวบยอด** เป็นข้อสรุปจากข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ต่างๆ หรือข้อเท็จจริง โดยจะมีลักษณะบ่งบอกสิ่งที่คล้ายกันหรือสิ่งที่มีลักษณะร่วมกัน (common elements) ทั้งนี้มโนทัศน์หลักที่ได้จากองค์ความรู้สังคมศาสตร์ เช่น อารยธรรม ทำเลที่ตั้ง ประชาธิปไตย การขัดเกลาทางสังคม การผลิต การบริโภค ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ความละเอียดใจ ความเกรงกลัวต่อบาป และการตรากฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้ มโนทัศน์จากศาสตร์ที่เป็นสหสาขาวิชาอาจนำมาพิจารณาเป็นมโนทัศน์ในวิชาสังคมศึกษาได้

3. **หลักการ (generalization) หรืออาจเรียกว่า สารสำคัญ** เป็นแนวคิดสรุปจากความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ (conceptual relationship) ตั้งแต่สองหรือมากกว่าสองมโนทัศน์ หลักการมี 2 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะที่เป็นข้อสรุป (synthetic generalization) ที่แสดงข้อความที่มีเงื่อนไข (conditional statement) ที่ระบุความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผล และผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น ถ้ารัฐบาลไม่ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน ประชาชนก็จะด้อยคุณภาพและส่งผลให้ประเทศไม่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นต้น

2) ลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์ (analytical generalization) ที่แสดงข้อความอธิบายความหมายหรือแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับความเห็น การเกิดสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ โดยเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่างๆ ในลักษณะเปรียบเทียบหรือความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง เช่น ความปรองดองและความปรารถนาดีต่อกัน เป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

สรุป วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการโดยคัดสรร องค์ความรู้จากสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ทั้งในส่วนของข้อเท็จจริง มโนทัศน์ และหลักการ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยม นำไปสู่การปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีของสังคมประชาธิปไตย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 1.1

เรื่องที่ 1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับการพัฒนาผู้เรียน

จุดมุ่งหมายสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการพัฒนาผู้เรียน

ครูต้องพัฒนานักเรียนทั้งตัวบุคคล (Whole child development) คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนได้จากมิติการเรียนรู้สังคมศึกษา จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสังคมศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2545: 1-2)

1. ด้านความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ มโนทัศน์ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญ ในสาขาวิชาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้

- ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ

- ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟังและการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ครีธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

อนึ่ง ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีทั้งหมด 8 คุณลักษณะ ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ครูสังคมศึกษาควรกำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ (จุดหมาย) ของการเรียนการสอนในแต่ละคาบเรียนด้วย ซึ่งที่จริงแล้วเมื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมายด้านเจตคติและค่านิยมในข้อ 3 ก็เป็นภาพสะท้อนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (พฤติกรรม) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้จากเจตคติและค่านิยมของบุคคล

มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละสาระมีดังนี้ ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาสำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนตามหลักสูตร

สาระ	มาตรฐาน
สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม	มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึด มั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรง รักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ใช้ชีวิตในสังคม	มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มี ค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
สาระที่ 3 เศรษฐกิจศาสตร์	มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและ การบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

สาระ	มาตรฐาน
	รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ ต่างๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ใน ด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนัก ถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มี ความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือ ทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมี ประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทาง กายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มโนทัศน์สำคัญของสาระการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม มโนทัศน์สำคัญ ได้แก่

- ระบบความเชื่อ
- จริยธรรม
- วัฒนธรรม
- การพัฒนาคน
- การอยู่ร่วมกันตามหลักธรรม
- การปฏิบัติตนตามหลักธรรม
- ค่านิยมทางศาสนา
- วัฒนธรรมทางศาสนา
- การพัฒนาจิต
- พระไตรปิฎก
- พระรัตนตรัย
- การแผ่เมตตา
- ศีลธรรม
- หลักคำสอนของศาสนา

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มโนทัศน์สำคัญ ได้แก่

- ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- อำนาจอธิปไตย
- การเป็นพลเมืองดี
- ระบบการปกครอง
- ความยุติธรรม
- กฎหมาย
- กติกา/ระเบียบ
- สิทธิ/เสรีภาพ
- สิทธิมนุษยชน
- วัฒนธรรมที่หลากหลาย
- ความเข้าใจอันดี

- วัฒนธรรมสากล
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- การขีดเกลากทางสังคม
- การใช้อำนาจรัฐ

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มโนทัศน์สำคัญ ได้แก่

- การผลิต
- การบริโภค
- ระบบเศรษฐกิจ
- อุปสงค์
- เงินเฟ้อ
- การพัฒนาเศรษฐกิจ
- ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
- การแจกจ่าย
- การบริการ
- หลักเศรษฐกิจพอเพียง
- อุปทาน
- เงินฝืด
- นโยบายการเงินและการคลัง
- การมีชีวิตที่พอเพียง

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มโนทัศน์สำคัญ ได้แก่

- กาลเวลา
- วิธีการทางประวัติศาสตร์
- หลักฐานทางประวัติศาสตร์
- พัฒนาการของมนุษย์
- ความเป็นชาติไทย
- การสถาปนาอาณาจักรไทย
- การเปลี่ยนแปลง
- วัฒนธรรมไทย
- ขนบธรรมเนียมประเพณี
- อารยธรรม
- ภูมิปัญญาไทย
- การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มโนทัศน์สำคัญ ได้แก่

- ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระบบ และทิศ ของสิ่งต่างๆ
- ลักษณะทางกายภาพ
- แผนที่/แผนที่
- พิกัดภูมิศาสตร์
- ภัยพิบัติทางธรรมชาติ
- สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ทรัพยากรธรรมชาติ
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และประชากร
- ลักษณะทางสังคม
- ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ
- ภูมิลักษณะ
- ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย
- สิ่งแวดล้อมทางสังคม
- การสร้างสรรค์วัฒนธรรม
- การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีทั้งหมด 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการใช้ชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 1.2

เรื่องที่ 1.3 หลักสูตรสังคมศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำรายวิชาสังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสถานะเป็นหลักสูตรหนึ่งในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีการจัดทำเป็นรายวิชาจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับพิจารณาให้เหมาะสมตามความพร้อม โดยทั่วไปมีการกำหนดรายวิชา ดังนี้

1. **รายวิชาพื้นฐาน** เป็นไปตามสาระการเรียนรู้แกนกลางซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด โดยผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเรียน

2. **รายวิชาเพิ่มเติม** เป็นรายวิชาที่สถานศึกษาเปิดสอนเพิ่มจากการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเห็นความต้องการของผู้เรียน หรือความความต้องการของท้องถิ่น โดยกำหนดผลการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนรายวิชาเพิ่มเติม

สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อาจจัดรายวิชาพื้นฐานได้มากกว่า 2 รายวิชา แต่จัดสาระประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอาจจัดรายวิชาได้มากกว่า 2 รายวิชา แต่ต้องจัดสาระประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะเช่นกัน

การเขียนคำอธิบายรายวิชา

1. รายวิชาพื้นฐาน

การจัดทำคำอธิบายรายวิชามาจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางฯ ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา

ตัวอย่าง

มาตรฐานส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (ตัวชี้วัด ส 1.1 ม. 2/1) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน (ตัวชี้วัด ส 1.1 ม. 2/2) ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย (ตัวชี้วัด ส 1.1 ม. 2/3 และ ส 1.1 ม. 2/4) พระพุทธประวัติ การตรัสรู้และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ตัวชี้วัด ส 1.1 ม. 2/5)

2. รายวิชาเพิ่มเติม

การเขียนคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมมาจากการพิจารณาผลการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) ที่กำหนดขึ้นในรายวิชาเพิ่มเติมต้องให้สอดคล้องกับ ผลการเรียนรู้เพื่อเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

ตัวอย่าง รายวิชาเกี่ยวกับสันติภาพ

ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้(เนื้อหา)
1. อธิบายความหมายและความสำคัญของสันติภาพ	ความหมายและความสำคัญของสันติภาพ
2. เห็นคุณค่าของการมีสันติภาพในสังคม	
3. อธิบายความหมายของความขัดแย้ง	ความหมายของความขัดแย้ง
4. วิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้ง	สาเหตุของความขัดแย้ง

การจัดทำโครงสร้างรายวิชา

1. **รายวิชาพื้นฐาน** ครูต้องระบุว่ามีการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และมีตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ (เนื้อหาตามคำอธิบายรายวิชา) เวลาที่ใช้เรียน และวิธีวัดประเมินผล

2. **รายวิชาเพิ่มเติม** โครงสร้างรายวิชาเพิ่มเติมมีการระบุผลการเรียนรู้ หน่วยงานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชา) เวลาที่ใช้เรียน และวิธีวัดประเมินผล

ตัวอย่าง

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	เวลาเรียนที่ใช้	น้ำหนักของคะแนน
1	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.5/1	ความสำคัญและประโยชน์ของเครื่องมือ	4	10
2	โลกและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	ส 5.1 ม.5/2	- โลกกับจักรวาล - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ - การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ฯลฯ	12	30
3	วิกฤตสิ่งแวดล้อม	ส 5.2 ม.5/1	กรณีวิกฤตทางด้านสิ่งแวดล้อม	10	20

ในการแบ่งหน่วยการจัดการเรียนรู้ข้างขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของครู โดยมีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระและเวลาที่สอน ในการจัดลำดับหน่วยการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงการเรียนรู้ที่เป็นลำดับ และความสัมพันธ์ของเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องเนื้อหา และมีทัศนคติต่างๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างแท้จริงและไม่เกิดความสับสน

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน

องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้

1. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องมีการระบุมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ และที่สำคัญต้องไม่ควรลืมระบุให้ครอบคลุม ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรแกนกลางนอกจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
2. สารการเรียนรู้ คือ สารการเรียนรู้แกนกลางในรายวิชาพื้นฐาน ถ้าเป็นรายวิชาเพิ่มเติมก็คือสารการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ของรายวิชาเพิ่มเติมนั้นๆ
3. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัด กิจกรรมการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาเจตคติ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยมิใช่ความรู้อย่างเดียว โดยอาจแบ่งเป็นขั้นนำ ขั้นสอน (พัฒนาการเรียนรู้) และขั้นสรุป (รวบยอด)
4. ชิ้นงานหรือภาระงานเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้บรรลุตามตัวชี้วัดหรือเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ อาจมีหลากหลาย เช่น โครงงาน รายงาน การตอบคำถาม ทำแบบฝึก แบบทดสอบ การเขียนในรูปแบบความคิด เป็นต้น
5. การประเมินผล ต้องระบุวิธีการ เครื่องมือ เกณฑ์การประเมินให้ชัดเจน เช่น ใช้การทดสอบมีแบบทดสอบ และการให้นักเรียนร้อยละ 70 ต้องให้คะแนนผ่าน 50% หรือใช้วิธีตรวจสอบงาน มีการประเมินผลงานลักษณะการใช้วิธี Scoring Rubrics หรือ Rating Scale เป็นต้น
6. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ตั้งชื่อที่บ่งบอกกับมโนทัศน์สำคัญ หรือสิ่งที่เป็นความรู้สำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นการครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด
7. เวลาเรียน ต้องกำหนดเวลาเรียนแต่ละหน่วย ให้มีสัดส่วนเหมาะสมกันทั้งรายวิชา อาจจะขึ้นอยู่กับจำนวนตัวชี้วัด หรือชิ้นงานที่ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการเรียนและการทำงาน

แผนการจัดการเรียนรู้

ครูนำแผนหน่วยจัดการเรียนรู้ไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ประจำวันในแต่ละคาบ (Daily Lesson Plan) ในระดับชั้นเรียนต่อไป

สรุป ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานและมีเป้าหมายสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ และสารการเรียนรู้แกนกลางๆ ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดทำเป็นรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม รายวิชาที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่มีการจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาตามวิจาร์ณญาณของครู

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 1.3

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

เรื่องที่ 2.1 หลักทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาคือ

1. การเรียนการสอนของครูต้องเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน โดยมีการกำหนดจุดประสงค์ของบทเรียนเชิงพฤติกรรมครอบคลุมความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้เห็นตัวชัด จะทำให้สามารถสอนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจน

2. การจัดเนื้อหาต้องจัดเรียงระดับความยากง่ายหรือเริ่มจากลักษณะใกล้ตัว มีการเรียงเรียงข้อมูลให้เป็นระบบ แบ่งหัวข้อต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและควรใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็นามธรรมหรือมีความซับซ้อน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ชัดเจนและเชื่อมโยงข้อมูลเก่ากับข้อมูลใหม่ได้ง่ายขึ้น

3. การเรียนการสอนต้องให้เกิดความเข้าใจอย่างลุ่มลึก (deep understanding) คือ การสอนมิใช่เพียงแค่ให้ข้อมูลให้เกิดความจำ ตอบคำถามได้เท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาการคิด สามารถอธิบายโน้ตศัพท์และหลักการหรือแนวคิดสำคัญ ยกตัวอย่างได้ เปรียบเทียบความเหมือนกันความต่างกัน ค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ที่ได้รับ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้

4. การเรียนการสอนควรเป็นการบูรณาการเพราะความรู้ต่างๆ ของสังคมศึกษาเป็นการบูรณาการที่คัดสรรเนื้อหาสาระต่างๆ ของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รวมทั้งวิธีการจะต้องมีความหลากหลาย ดังนั้นเมื่อมีการบูรณาการทั้งเนื้อหาสาระและวิธีการจะทำให้เกิดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เป็นองค์รวม

5. การเรียนการสอนจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุดทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยเน้นการคิดตัดสินใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับครู รวมทั้งเพื่อนร่วมชั้น และต้องจัดกิจกรรมที่เน้นสภาพจริง (authentic activities) คือ การจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตรจริง (real-life application) ดังนั้นการประเมินผลต้องเน้นที่กระบวนการปฏิบัติให้เห็นความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนให้มากที่สุด

6. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เป็นการตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเกิดขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ควรเป็นการชี้จุดเด่น ซึ่งเป็นการเสริมแรงควบคู่กันและแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องที่เห็นว่าถ้าแก้ไขผู้เรียนจะมีความก้าวหน้าขึ้น การให้ข้อมูลย้อนกลับควรเป็นการเปรียบเทียบกับตนเองมากกว่าผู้อื่น

7. สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ในกระบวนการคิดและการแสดงออกอย่างถูกต้อง และมีเหตุผลด้วยวิธีการที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและแนวคิดของครูที่มีต่อการยอมรับในศักยภาพของผู้เรียน คือ 1) การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระภายใต้คำแนะนำ (guide) ของครู มิใช่การบอกให้ทำตามหรือบังคับ 2) ตั้งคำถามปลายเปิดให้

โอกาสที่ผู้เรียนจะคิดและมีส่วนร่วมในการคิดกับผู้อื่น 3) ครูต้องใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน รวมทั้งต้องให้เวลาการในการคิด ต้องมีความเข้าใจในการพัฒนาผู้เรียน ยกเว้นในกรณีที่ความคิดมาจากความเข้าใจผิดหรือข้อมูลไม่ถูกต้อง ครูอาจต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แต่ยังคงให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดของตนเอง

สรุป การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอน ครูจะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาอย่างลุ่มลึก ในส่วนของการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาควรจัดในรูปแบบของการบูรณาการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างผู้เรียนและครูภายใต้บรรยากาศที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและการแสดงออกอย่างถูกต้อง โดยครูจะต้องกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน

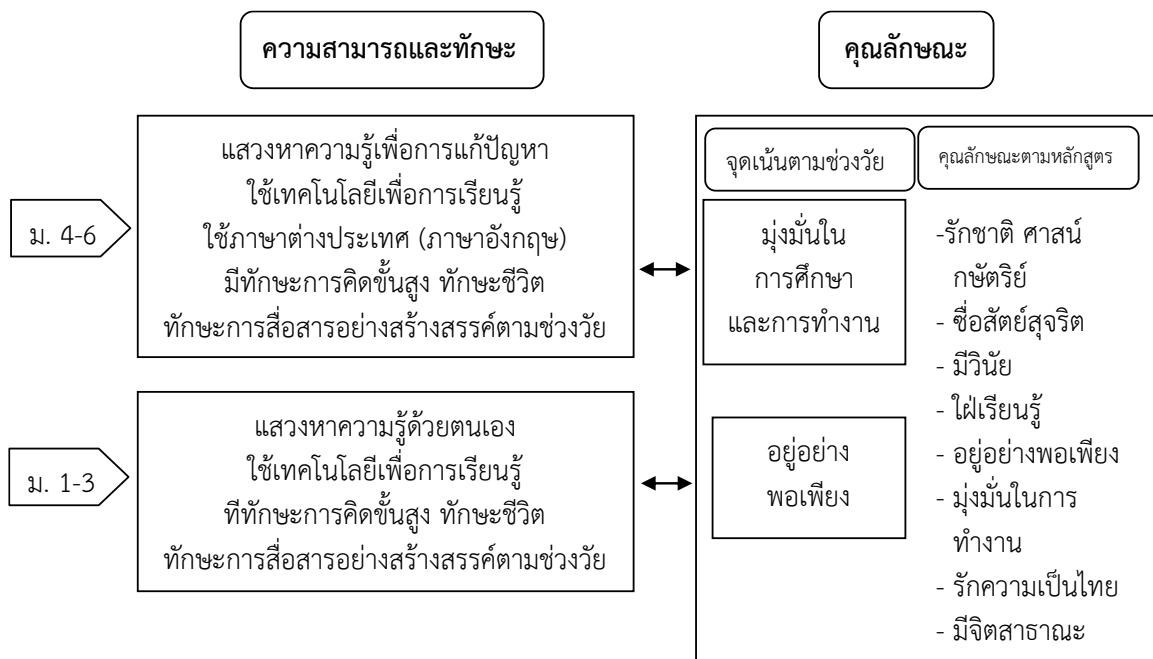
หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.1

เรื่องที่ 2.2 สังคมศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้าน ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

Roadmap

จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนเพื่อขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

การเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ โดยเน้นความสามารถและทักษะ ตลอดจนเน้นการมี
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ถือว่าเป็นจุดสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน
กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ Roadmap ที่จะแสดงทิศทางสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน โดยขอ
นำเสนอจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อครูจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ตรงตาม
เป้าประสงค์ของหลักสูตร (<http://www.obec.go.th/node/132>)

นอกจากนี้ยังมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญเช่นกันแก่ผู้เรียนในศตวรรษใหม่ (วราพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์ (แปล), 2554, 34-35) โดยมีแนวคิดที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และทักษะสำคัญ คือ

1. แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21
  - จิตสำนึกต่อโลก
  - ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ
  - ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง
  - ความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพ
  - ความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม
2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม
  - ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
  - ความคิดเชิงวิพากษ์และแก้ไขปัญหา
  - การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน
3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี
  - ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ
  - ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ
  - ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
4. ทักษะชีวิตและการทำงาน
  - ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว
  - ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง
  - ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
  - การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบ
  - ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาที่พัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาความรู้และแนวคิดต่างๆ

- 1) กิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เช่น มีการอ่านคั่นคั่ง่า อภิปรายแก้ปัญหา
- 2) กิจกรรมการอธิบายที่เสริมด้วยการใช้สื่อต่างๆ
- 3) การตั้งคำถามของครู
- 4) การยกตัวอย่างและให้วิเคราะห์สรุปเรื่องที่น่าสนใจ
- 5) อธิบายหลักการ/ทฤษฎีต่างๆ และให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้

2. กิจกรรมพัฒนาทักษะ

- 1) กิจกรรมให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบและสรุปด้วยตนเอง
  - โครงการงาน
  - การอภิปรายโดยมีประเด็นให้แสดงความคิดเห็น
  - กรณีศึกษา
  - บทบาทสมมติ/สถานการณ์จำลอง
- 2) ใช้แผนผังกราฟิกต่างๆ เป็นการพัฒนาความคิด
- 3) การแก้ปัญหาต่างๆ

3. กิจกรรมพัฒนาค่านิยม

- 1) ใช้บทบาทสมมติ
- 2) การมีประเด็นให้คิดวิเคราะห์
- 3) การอภิปรายปัญหาด้านจริยธรรม
- 4) การวิเคราะห์เหตุการณ์/สถานการณ์ที่เกี่ยวกับค่านิยมจากบทความ ภาพ ข้อความ หรือมีกรณีตัวอย่าง
- 5) กรณีศึกษา
- 6) การแก้ปัญหาคความขัดแย้ง

4. กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 1) โครงการงานที่เป็นการแก้ปัญหาสังคม
- 2) การสำรวจและศึกษาชุมชน
- 3) การทำงานเพื่อชุมชน โดยการอาสาสมัคร ช่วยเหลือผู้อื่น การรณรงค์ต่างๆ
- 4) การสาธิต และฝึกปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษานั้นต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้จึงมีหลายรูปแบบมีการบูรณาการผสมผสาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ครอบคลุมมิติการเรียนรู้ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยแผนการจัดการเรียนรู้อาจมีกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาความรู้หรือแนวคิดอาจจะสามารถพัฒนาทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ไปพร้อมกัน เช่น จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูล

เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาตราที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยให้แบ่งเป็นกลุ่มในการค้นคว้า และนำเสนอแนวคิดหลัก และวิเคราะห์ผลกระทบที่มีการละเมิดสิทธิ โดยกิจกรรมค้นคว้าข้อมูล สรุปแนวคิดหลัก เป็น กิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะการคิด การแบ่งกลุ่มให้ศึกษาเน้นการพัฒนาทักษะการทำงาน การวิเคราะห์ผลกระทบเป็นการพัฒนาทักษะการคิด และการนำเสนอแนวคิดและผลกระทบอาจเป็นกิจกรรมพัฒนาการใช้เทคโนโลยี

การใช้กลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ต้องตั้งคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดให้มากที่สุด โดยมีการตั้งประเด็นไว้ก่อนล่วงหน้า
2. ใช้สื่อหลากหลาย
3. ใช้เทคนิคต่างๆ ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลหรือรายละเอียดต่างๆ เช่น อาจใช้เทคนิคการจัดผังกราฟฟิกในลักษณะต่างๆ หรือใช้เทคนิคระดมสมอง
4. พยายามให้ผู้เรียนสัมผัสกับสภาพจริง เช่น พาไปดูของจริง อ่านเอกสารที่เป็นหลักฐานขั้นต้น เป็นต้น
5. อธิบายให้ตรงประเด็นมีการยกตัวอย่างที่ชัดเจน อาจใช้วิธียกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือบางส่วนเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นลักษณะสำคัญ และสรุปได้
6. อาจใช้หนังสือเรียนประกอบการนำเสนอข้อมูล
7. คำถามที่ใช้ในการอภิปรายถือว่าเป็น Key (แกนกลาง) สำคัญ ต้องชัดเจนเหมาะสมกับประเด็นที่อภิปรายและเชื่อมโยงข้อเท็จจริงมาสู่การวิเคราะห์ ส่วนคำถามที่เป็นตัวคำถาม (Question) ใช้ในลักษณะให้เกิดการคิดตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสูง มีทั้งอะไร ทำไม ประเมินแสดงความคิดเห็นหรือแสดงผลที่อาจจะเกิดขึ้น
8. ต้องมีเทคนิคในการนำอภิปรายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสพูด แสดงความคิดเห็นตอบคำถาม โดยครูทำหน้าที่เชื่อมโยงความคิดเห็นต่างๆ แสดงความกระจำงในประเด็นที่อภิปราย
9. การเลือกหัวข้อในการศึกษาหรือการแก้ปัญหาหรือหัวข้อโครงการต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอาจให้ผู้เรียนสำรวจสภาพจริงหรือครูตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนหาคำตอบ
10. จัดชั้นเรียนให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกันฝึกทักษะทางสังคม เช่น จัดกลุ่มย่อยทำงาน ครูติดตามการทำงาน ฝึกการทำงานที่เป็นระบบ มีการวางแผน ขณะเดียวกันอาจมีกระตุ้นการใฝ่รู้ มีการค้นคว้าอย่างอิสระ ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นการเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการต่อยอดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี

สรุป การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรายวิชาสังคมศึกษาจะต้องเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงโดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงและฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.2

เรื่องที่ 2.3 แนวทางในการดำเนินการสอนของครูเพื่อ ประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียน

แนวทางในการดำเนินการสอน มีดังนี้

1. ต้องรู้และเข้าใจในจุดเน้นหรือมโนทัศน์สำคัญของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เป็นภาพรวมทั้งหมด และรวมทั้งจุดเน้นหรือแนวคิดสำคัญของแต่ละสาระทั้ง 5 สาระ ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดเน้นคือ การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย โดยจุดเน้นในแต่ละสาระ คือ

สาระที่	จุดเน้น
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ในประวัติและหลักธรรมสำคัญของศาสนา 2. คิดวิเคราะห์หลักธรรมไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง 3. ปฏิบัติตามศาสนพิธี
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ในระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และปกป้อง 2. มีความรู้และปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี ตามความรับผิดชอบและตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นมีคุณภาพ 3. อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลาย 4. ดำรงชีวิตในสังคมไทยรู้จักการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้วยทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารและการใช้ชีวิตในสังคม
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเป็นผู้บริโภคที่ฉลาด โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 2. รู้ และเข้าใจระบบเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจต่อการดำรงชีวิตของคน 3. การเป็นพลเมืองดีที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและที่ธรรมชาติ เพื่อให้ตนเองและทุกคนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดความรักและภูมิใจในความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทยโดยผ่านการวิเคราะห์การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ 2. มีความคิดวิเคราะห์จากมุมมองต่างๆ ทั้งจากตนเองและผู้อื่น ในการมองประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งของสังคมไทยและสังคมอื่นๆ

สาระที่	จุดเน้น
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	1. ความรู้ ความเข้าใจ ในของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมต่อมนุษย์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น
	2. การมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. วิเคราะห์ผู้เรียนโดยครู เพื่อให้ทราบพื้นฐานทั้งความรู้ เจตคติต่อการเรียน ทักษะ และวิธีเรียนของผู้เรียน เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. มีการเรียงลำดับเนื้อหาโดยอาจเรียงเป็นหัวเรื่อง (Topic) ช่วยให้จัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนซึ่งเนื้อหาที่ได้จากสาระการเรียนรู้แกนกลาง (รายวิชาพื้นฐาน) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (รายวิชาเพิ่มเติม)

4. การกำหนดมโนทัศน์หรือสาระสำคัญ ต้องกำหนดจากเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้โดยพิจารณารายละเอียดแล้วกำหนดเป็นข้อสรุปหรือภาพรวมของสิ่งนั้น

5. การกำหนดจุดประสงค์ (วัตถุประสงค์) การเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ ตัวบ่งชี้ และต้องครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ (สมรรถนะ) เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม รวมทั้งอาจต้องคำนึงถึงจุดเน้นของแต่ละสาระที่ระบุไว้ในข้อ 1

6. เน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยพิจารณาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ จุดประสงค์การสอน เนื้อหาสาระ ผู้เรียน และระยะเวลาประกอบเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมให้เป็นขั้นตอน

7. การเลือกสื่อการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงการเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่าย รวมทั้งต้องสอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ วิธีสอน และการทำกิจกรรมของผู้เรียน

8. กำหนดวิธีการประเมินผลให้ชัดเจนเพื่อสามารถตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ใช้วิธีการวัด เครื่องมือที่หลากหลาย เกณฑ์การประเมินผล และมีการประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

9. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิด และความคิดริเริ่มของครู เป็นการช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ตามที่วางแผนไว้ ซึ่งเป็นการนำการวางแผนมาเขียนให้สมบูรณ์ในลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้จริงในห้องเรียนต่อไป

สรุป

แนวทางในการดำเนินการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจะต้องมีการวางแผนทุกขั้นตอนเริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อหา โดยครูจะต้องวิเคราะห์จุดเน้นซึ่งเป็น มโนทัศน์ หรือหลักการสำคัญของเนื้อหาในแต่ละสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากนั้นวิเคราะห์ผู้เรียนให้ทราบพื้นฐานความรู้ ทักษะ และวิธีการเรียนของผู้เรียน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบหน่วยการเรียนรู้และแผน การจัดการเรียนรู้ให้ครบถ้วน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.3

เรื่องที่ 2.4 การออกแบบการสอนสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานและการใช้ IT

การออกแบบการสอนสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานนั้น ก็คือการออกแบบการเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีการร่วมมือกันทำงานเป็นการพัฒนาทักษะสังคม ตามจุดหมายร่วมกันมีลักษณะสำคัญดังนี้

การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการทำงาน มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. การจัดกลุ่มเป็นครั้งคราวแต่ละคาบ ใช้กลุ่ม 3-5 คนหรือ 5-8 คน ในกรณีที่ผู้เรียนจำนวนมาก ใช้ในการแสดงความคิดเห็นประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนมา
2. การจัดกลุ่มเป็นทางการใช้กลุ่มนี้ในการทำงานร่วมกันหลายสัปดาห์ เช่น การทำโครงการ ทำรายงาน การแก้ปัญหาในประเด็นต่างๆ เป็นต้น

ในขณะเดียวกันนั้นการออกแบบการสอนที่เน้นทักษะการทำงาน อาจสามารถนำ IT มาใช้ได้ เช่น การทำงานกลุ่มในการหาข้อมูลให้ใช้ IT หาข้อมูลที่รวดเร็วและหลากหลาย เช่น รูปภาพ คำอธิบาย วิดีทัศน์ คลิปวิดีโอ เป็นต้น การทำงานกลุ่มมีการแบ่งปันข้อมูลกับเพื่อนๆ ได้โดยใช้ทักษะการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การออกแบบสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานและการใช้ IT มีประสิทธิภาพ คือ

1. การเลือกจำนวนสมาชิก ซึ่งไม่ควรมากเกินไปควรอยู่ในระหว่าง 5-8 คน
2. การจัดสรรหรือแบ่งหน้าที่ต้องมีการวางแผนการทำงานแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน
3. ต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรหรือบทเรียนที่จะใช้ IT เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้
4. มีการเสนอแหล่งสืบค้นข้อมูลรวมทั้งการให้คำแนะนำวิธีการสืบค้นข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
5. ผู้เรียนต้องมีการประชุมปรึกษาหารือในการสืบค้นข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และสรุปข้อมูลร่วมกัน

ดังนั้น การสอนสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานและการใช้ IT จึงเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการคิด พัฒนาระบบการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

สรุป การสอนสังคมศึกษาสามารถใช้ IT ได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนทั้งขั้นนำขั้นสอน และขั้นสรุป โดยครูจำเป็นต้องวิเคราะห์หลักสูตรหรือเนื้อหาในบทเรียนที่เหมาะสมในการใช้ IT ในการสืบค้นหรือแสวงหาความรู้ทั้งงานรายบุคคลและรายกลุ่ม การใช้ IT จะช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้ ทักษะการทำงานกลุ่ม การสื่อสาร ทักษะการคิด และทักษะการแก้ปัญหา

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.4 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.4

ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

เรื่องที่ 3.1 หลักการเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้สรุปได้ 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ (2) ประเภทเครื่องมือและเทคโนโลยี และ (3) ประเภทวิธีการหรือเทคนิควิธี

ประเภทสื่อการเรียนรู้สังคมศึกษา ควรเป็นสื่อที่ให้ประสบการณ์ตรงมีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด มีดังต่อไปนี้

1. สื่อที่แสดงสภาพจริงได้สัมผัส เช่น องค์พระพุทธรูป เหรียญ ถ้วยชามสังคโลก เป็นต้น
2. สื่อที่แสดงสภาพจำลอง เช่น หุ่นจำลอง การจำลองสถานการณ์มาให้เรียน ประเพณี การแสดงละคร เป็นต้น
3. สื่อที่แสดงให้เห็นกระบวนการและขั้นตอนสำคัญ เช่น ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ คลิปวิดีโอหรือใช้ตัวบุคคลที่อธิบายกระบวนการต่างๆ
4. สื่อที่ให้ผู้เรียนได้ยินเสียงเหตุการณ์ร่วมกัน เช่น คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ รายการโทรทัศน์ เป็นต้น
5. สื่อที่ให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลจากการเห็นหรือฟัง เช่น ป้ายนิเทศ บอร์ดแสดงข้อมูล ภาพแผ่นพับ การบันทึกเรื่อง เป็นต้น
6. สื่อที่ใช้ตัวอักษร ตัวหนังสือ รูปสัญลักษณ์ ผู้เรียนได้รับข้อมูลจากการอ่าน

การเลือกสื่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเกณฑ์ในการเลือก คือ

1. มีความเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เช่น อาจใช้ของจริงถือว่าเป็นสื่อที่ดีที่สุด
2. สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดประสงค์ของการสอน เช่น ใช้แผนภูมิแสดงขั้นตอนกระบวนการออกกฎหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนอธิบายขั้นตอนได้
3. ต้องมีเนื้อหาที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ผู้สอนต้องตรวจสอบข้อมูลที่แสดงในสื่อให้ถูกต้อง
4. ต้องมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ถ้าต้องการให้ได้รับข้อมูลจากภูมิปัญญาชาวบ้านโดยตรงก็เชิญวิทยากรที่เป็นบุคคล และให้ผู้เรียนได้สัมภาษณ์ การตอบคำถามที่สงสัย หรือการบรรยายและการอธิบายจากภูมิปัญญาชาวบ้านผู้นั้น
5. สามารถสื่อความหมายได้สมบูรณ์และถูกต้อง ถ้าต้องการให้เห็นถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติก็ต้องมีวิดีโอหรือคลิปแสดงภัยพิบัติ หรือภาพให้เห็นชัดเจน
6. ใช้สะดวก ประหยัด ไม่เสียเวลา เช่น ของจริง หุ่นจำลอง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

หลักการใช้สื่อ

ข้อเสนอหลักการใช้สื่อตามขั้นตอนการสอน ดังนี้

1. ขั้นนำ การใช้สื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เป็นสื่อที่นำเสนอเนื้อหากว้างๆ และใช้เวลาสั้นๆ เช่น ใช้ภาพเดี่ยวหรือภาพที่สัมพันธ์กับแผนที่ หรือข้อความสั้นๆ ที่ใช้คำถามเป็นประเด็นสู่ชั้นสอน
2. ขั้นสอน (ขั้นพัฒนาการเรียนรู้) เลือกสื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา มีการเรียงลำดับของการใช้สื่อให้เหมาะสม เช่น ใช้แผนที่แสดงที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิศาสตร์ คลิปวิดีโอแสดงการเคลื่อนไหวให้เห็นภาพชัดเจน หรือใช้สื่อ PowerPoint แสดงเนื้อหาปฏิกิริยาของสสารว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและมีคลิปวิดีโอประกอบการละเมิดสิทธิ และอาจมีการบันทึกเสียงแสดงเหตุการณ์การละเมิด การใช้สื่อทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์แสดงความคิดเห็นต่อสภาพหรือสถานการณ์ ซึ่งจะต้องสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วย
3. ขั้นสรุป (รวบยอด) เลือกใช้สื่อที่สรุปสั้นๆ อาจใช้ผังกราฟฟิกต่างๆ หรือเทปเสียงของผู้เกี่ยวข้องในประเด็นที่สอน หรือคลิปสั้นๆ

อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนรู้ที่ครูเลือกใช้นั้นจะต้องใช้ประกอบการตั้งคำถาม ประเด็นในการตั้งคำถามต้องเกี่ยวข้องกับเนื้อหา หรือมโนทัศน์สำคัญ และเชื่อมโยงไปยังชั้นสอนที่เป็นขั้นหลักในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยอาจมีกรอบคำถามที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันหรือให้จับประเด็นจากสื่อ กระตุ้นให้เกิดความคิดและแสดงออก ที่จะเป็นการวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน วิจารณ์ เป็นต้น โดยสื่อการเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการคิด

สรุป การเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจะต้องเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายในการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น โดยครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ได้ในทุกขั้นตอนของการสอน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3.1

เรื่องที่ 3.2 การพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณกับระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ

ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณเป็นทักษะสำคัญที่เป็นแกนหลักในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม-ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเป็นทักษะที่เป็นจุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณประกอบด้วยทักษะความคิดหลายอย่างที่สามารสอนได้ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีข่าวสารข้อมูลมากมายและรวดเร็ว มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลโดยเฉพาะนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในห้องเรียนสังคมศึกษา ซึ่งมีประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยผ่านข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสืบค้นงาน ประโยชน์ของการเรียนการสอนด้วยอินเทอร์เน็ต คือ

1. ผู้เรียนมีทักษะการสืบค้นสามารถแยกแยะข้อมูลได้
2. สามารถจะพัฒนาทักษะสังคมได้ในกรณีที่จัดกิจกรรมเป็นกลุ่มให้ร่วมกันค้นคว้าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน
3. สร้างเจตคติในการใฝ่รู้ ติดตามงานที่ค้นคว้า
4. พัฒนาทักษะภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ต้องอ่านข้อมูลซึ่งมีทั้งไทยและอังกฤษตามเนื้อหาที่นักเรียนสืบค้น
5. พัฒนาทักษะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อมูล ซึ่งทักษะการประเมินข้อมูลก็คือการที่มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ สรุปได้ดังนี้
  - 5.1 มีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะนำมาพิจารณาในสิ่งที่ต้องตัดสินใจวิเคราะห์หรือประเมินได้
  - 5.2 มีการเก็บข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยพิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
  - 5.3 แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น และแยกสาเหตุและผลกระทบได้

5.4 มีการตรวจสอบความลำเอียงรวมทั้งทำการเสนอข้อมูลในลักษณะต่างๆ กัน เช่น การแสดงความรู้สึก อารมณ์ ในสิ่งที่นำเสนอ หรือนำเสนอข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนกันหรือในลักษณะที่ไม่ตรงกัน

5.5 มีการตัดสินใจลงความเห็นจากการพิจารณาจากหลักฐานที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน เพื่อหาเหตุผลที่มีหลักฐาน

การใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลสำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนใหญ่จะใช้บริการค้นหาข้อมูลที่เรียกว่า Search Engine เช่น www.yahoo.com www.google.com www.sanook.com หรือ www.madoo.com รวมทั้งเว็บไซต์ที่รวบรวมคลิปวิดีโอ คือ www.youtube.com

แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณในการใช้อินเทอร์เน็ต

ข้อมูลบนเครือข่ายมีหลากหลาย จะต้องมีการตัดสินใจในการใช้ข้อมูลดังกล่าวว่าถูกต้องแท้จริงเพียงไร ต้องให้ผู้เรียนตรวจสอบก่อนนำมาอ้างอิง ตัวอย่างคำถามที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินแหล่งข้อมูลต่างๆ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ดัดแปลงจากบทความของ Bruce Smith, 1983)

1. ใครเป็นผู้ให้ข่าวสาร/ผู้ให้ข้อมูล
  - 1.1 มีคนเดียวหรือไม่
  - 1.2 เป็นตัวแทนของฝ่ายรัฐบาลหรือไม่ เช่น รายงานของทางราชการ รายงานของคณะกรรมการ
  - 1.3 เป็นกลุ่มที่มีความคิดซึ่งมีลักษณะพิเศษของตนหรือไม่
2. ผู้ให้ข่าวสารมีภูมิหลังอย่างไรบ้าง
  - 2.1 มีการศึกษาหรือมีประสบการณ์ ซึ่งแสดงคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นอะไรบ้าง
  - 2.2 มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในวงการเกี่ยวกับเรื่องนั้นหรือไม่
3. มีหลักฐานอะไรที่แสดงว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้
  - 3.1 ผู้ให้ข่าวสารเป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหานั้นหรือไม่
  - 3.2 ผู้ให้ข่าวสารได้ตรวจรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่กำลังมีข้อถกเถียงหรือไม่
4. ผู้ให้ข่าวสารมีจุดประสงค์ในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข้อมูลอะไร
  - 4.1 ผู้ให้ข่าวสารมีอคติเป็นการส่วนตัวหรือไม่สนใจแนวคิดอื่นๆ หรือไม่
  - 4.2 ผู้ให้ข่าวสารมีความเห็นเป็นของตนเอง หรือเป็นตัวแทนของกลุ่ม หรือสถาบันที่มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นหรือไม่
5. มีเหตุผลที่จะถามความเชื่อถือได้ของผู้ให้ข่าวสารหรือไม่
  - 5.1 ความคิดเห็นของผู้ให้ข่าวสารมีความสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันหรือไม่
  - 5.2 ผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ ในวงการเดียวกันมีความคิดเห็นสนับสนุนหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญชื่อนั้นมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง
  - 5.3 จุดมุ่งหมายของการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข่าวสารนั้นเป็นเรื่องของการ

โฆษณาชวนเชื่อ และโน้มน้าวใจให้เชื่อโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์หรือไม่
 5.4 แหล่งข้อมูลที่ผู้ให้ข่าวสารเสนอนั้นปรากฏต่อสายตาของผู้อื่นในรูปแบบใด เช่น
 เสนอในรูปของข่าว เสนอในรูปของรายงานองค์กรหรือสมาคม เป็นต้น

บทบาทของครูในการสอนให้ผู้เรียนใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล ครูควรแนะนำผู้เรียนดังนี้

1. การสืบค้นข้อมูล เช่น การหาซื้อหัวเรื่องในการค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ
2. เลือกแหล่งการสืบค้นในอินเทอร์เน็ตที่เชื่อถือได้
3. แนะนำการนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือได้
4. การรวบรวมข้อมูลที่ได้ ผ่านการพิจารณาด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าถูกต้องและเหมาะสมมาจัดระเบียบเรียบเรียงเขียนเพื่อตอบโจทย์ปัญหาของครู

สรุป ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญที่เป็นแกนหลักในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระบบอินเทอร์เน็ตมีข้อมูลมากมายทั้งข้อมูลเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลที่เป็นโฆษณาชวนเชื่อ หรือข้อมูลที่เป็นบทวิเคราะห์หรือความคิดเห็นของผู้เขียน การฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้ผู้เรียนได้คัดสรรและกลั่นกรองข้อมูล เน้นการประเมินข้อมูลจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญในปัจจุบันซึ่งเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3.2

เรื่องที่ 3.3 แนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้ เป็นแหล่งการศึกษาที่ใช้ได้ตลอดชีวิต แหล่งการเรียนรู้อาจแบ่งได้หลายประเภทได้แก่

1. ประเภทบุคคลเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เช่น เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้ประกอบอาชีพโดยตรง หรือเป็นผู้มีบทบาทในสายงานนั้น
2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ป่าเขา ทะเล เป็นต้น
3. ประเภทสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
4. ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่ เช่น สถานประกอบการ ศูนย์เยาวชน ศูนย์ศิลปาชีพ โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

แนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้

1. ต้องมีการตั้งจุดประสงค์การใช้แหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เรียน
2. เชิญบุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ตรงตามหลักสูตรมาเป็นวิทยากร
3. ใช้ชุมชนเป็นข้อมูลในการเรียนการสอน เป็นแหล่งวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมในชุมชน โบราณสถานโบราณวัตถุ วัด ศาสนสถานต่างๆ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน แหล่งประกอบอาชีพ เป็นต้น
4. มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้แหล่งชุมชน เช่น
  - ก่อนใช้แหล่งเรียนรู้มีการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์องค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ และมีการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร เตรียมคู่มือการเรียนการสอนนอกสถานที่ ตั้งคำถามให้สืบค้น
  - ระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการออกแบบกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนปฏิบัติ
  - หลังการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดชิ้นงานหรือภาระงานที่แสดงว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น สรุบบางงานที่เป็นการทำกิจกรรมขณะใช้แหล่งเรียนรู้ หรือทำรายงานสรุป หรือสรุปด้วยการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

สรุป การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จริงด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับพิจารณาญาณของครูในการเลือกแหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอน โดยจะต้องมีการวางแผน มีการเตรียมคู่มือการสอนในแหล่งเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมให้ปฏิบัติ สรรหาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและบรรลุผลของจุดประสงค์ในการเรียนการสอน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3.3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3.3

ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล

เรื่องที่ 4.1 ลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน (ผลการเรียนรู้)
2. การประเมินผลการเรียนรู้ควรประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้และทักษะในเรื่องที่จะเรียน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียนแต่ละคน และเพื่อประโยชน์ของการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียน และประโยชน์ในการพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน
3. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีการวางแผนพัฒนาจุดประสงค์แต่ละจุดประสงค์ว่าเป็นอย่างไร และวัดผลอย่างไร ประเมินผลอย่างไร มีเกณฑ์หรือเครื่องมืออะไรที่จะประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ
5. การประเมินผลการเรียนรู้สามารถประเมินได้ทั้งกลุ่มย่อยและรายบุคคล เพื่อให้เห็นความสามารถที่แตกต่าง โดยต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้
6. การประเมินผลการเรียนรู้ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ระหว่างการเรียนการสอน ซึ่งอาจต้องใช้วิธีการสังเกตเป็นวิธีการหลัก และต้องประเมินผลทุกครั้งหลังจบบทเรียน โดยต้องมีการบันทึกหลังการเรียนการสอน

ประโยชน์จากการประเมินผลการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอน วิธีสอนของครู
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน
3. เพื่อตัดสินผลการเรียน
4. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุป การประเมินผลการเรียนรู้เป็นการตรวจสอบทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้จะต้องประเมินก่อน ระหว่างบทเรียน และหลังบทเรียนทุกครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 4.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 4.1

เรื่องที่ 4.2 แนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

แนวปฏิบัติการประเมินผล การเรียนรู้	หลักการสำคัญ
1. การประเมินผลก่อนการเรียน	ตรวจสอบ 1. ความรู้พื้นฐานของนักเรียน 2. ความรู้และทักษะในเรื่องที่จะเรียน
2. การประเมินผลระหว่างเรียน	ตรวจสอบ 1. ความรู้ความสามารถ ทักษะของนักเรียนตามจุดประสงค์ 2. พัฒนาการของนักเรียน/ความก้าวหน้าของนักเรียน 3. ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่เกิดระหว่างจัดกิจกรรม เช่น การเรียนของนักเรียน การสอนของครู เนื้อหาวิชา เป็นต้น
3. การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน	ติดตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ตามที่ตั้งจุดประสงค์ก่อนบทเรียน) และตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (ความสำเร็จของนักเรียน)

สรุป การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาแบ่งออกเป็น การประเมินผลก่อนการเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน การวัดประเมินและประเมินผล ทั้งสามขั้นตอนเป็นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างครอบคลุม เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 4.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 4.2

เรื่องที่ 4.3 วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือที่เป็นหลักสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษา มีดังนี้

1. ด้านความรู้

วิธีการ	เครื่องมือ
การประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้ ความคิด ความก้าวหน้าในสาระการเรียนรู้	แบบทดสอบที่มีหลายลักษณะ เช่น - แบบเลือกตอบ - แบบเขียนตอบ - บรรยายความแบบเติมคำสั้นๆ - แบบถูกผิด - แบบจับคู่ ฯลฯ

2. ด้านความสามารถ/ทักษะ และผลงาน พฤติกรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วิธีการ	เครื่องมือ
- ใช้การสังเกตเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม - การตรวจผลงาน - การสอบถาม	- แบบสังเกตและจดบันทึก - แบบประเมินทักษะ/ผลงาน โดยใช้ 1. การตรวจสอบรายการ/สำรวจรายการ 2. การประเมินค่า/ประมาณค่า 3. เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ - แบบสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม

3. ด้านพฤติกรรม/ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจน

วิธีการ	เครื่องมือ
- สนทนา ซักถาม พุดคุย เป็นรายบุคคล/กลุ่ม	- แบบสัมภาษณ์ (ไม่เป็นทางการ) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและแนวคิดต่างๆ

4. ด้านผลงานของผู้เรียน การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความรู้สึก ความสามารถ และพฤติกรรมอย่างชัดเจน

วิธีการ	เครื่องมือ
- ประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) - การรวบรวมผลงานของนักเรียน ซึ่งอาจมี 2 แบบ คือ 1. ผลงานชั้นสุดท้ายที่ดีที่สุด (เป็นการสรุปภาพรวม) 2. ผลงานที่เป็นชิ้นงานในช่วงแรก ช่วงกลาง และช่วงท้าย (ดูพัฒนาการในการเรียนรู้)	- แบบรายงานตนเอง (ประเมินตนเอง) โดยใช้ - การตรวจสอบรายการ/ตรวจรายการ - การประเมินค่า/ประมาณค่า - แบบประเมินผลงาน โดยใช้ - การตรวจสอบรายการ/สำรวจรายการ - การประเมินค่า/ประมาณค่า - เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ - แบบบันทึก

แนวปฏิบัติการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีประเมินจากการปฏิบัติ มีดังนี้

1. การตั้งจุดประสงค์ ต้องตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจน นั่นก็คือ ต้องมีการตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สามารถสังเกตพฤติกรรมได้โดยคำนึงถึง

- องค์กรความรู้ที่ต้องการให้นักเรียนนำไปใช้
- ทักษะที่ต้องการให้พัฒนาที่มีทั้งทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้และทักษะสังคม
- คุณลักษณะที่ต้องการให้นักเรียนพัฒนา

2. กำหนดงานที่ต้องทำ (Performance Task) โดยแสดงให้เห็นถึงทักษะและความรู้ต้องเป็นงานที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดลงมือกระทำเอง-กำหนดเวลาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของชิ้นงาน ซึ่งควรทำอย่างน้อย 1 สัปดาห์

3. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกี่ยวข้องกับการทำงานที่กำหนด

4. การตั้งเกณฑ์การประเมินเป็นการใช้รูบริกส์ (Scoring Rubrics) ในการประเมินนักเรียนในด้านการปฏิบัติ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Scoring Rubrics) เป็นเครื่องมือในการให้คะแนนโดยมีการกำหนดเกณฑ์ชัดเจนสำหรับทุกตัวบ่งชี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีความเป็นปรนัยสูง และมีความตรงสูง เพื่อช่วยในการพัฒนาคุณภาพของงานและการเรียนของนักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองและประเมินเพื่อนได้ และช่วยในการประหยัดเวลาในการประเมินเพื่อชี้จุดแข็งจุดอ่อนของการปฏิบัติงานและคุณภาพของงานการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ เกณฑ์ที่เป็นข้อความทั่วไปไม่ขึ้นอยู่กับเนื้อหา (General Scoring Rubrics) กับเกณฑ์ที่เป็นข้อความเจาะจงขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ต้องการวัด (Specific Scoring Rubrics) เกณฑ์การให้คะแนนทั้ง 2 ประเภท มีตัวอย่าง ดังนี้

แบบประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ที่เป็นข้อความทั่วไป (General Scoring Rubrics)

การเขียนรายงาน	3	2	1
ความเข้าใจในสาระ การใช้หลักฐานอ้างอิง วิธีการเขียน	ดีมาก เกี่ยวข้องมาก ถูกต้อง	พอใช้ ปานกลาง ปานกลาง	ต้องปรับปรุง ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ถูกต้อง

แบบประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ที่เจาะจง (Specific Scoring Rubrics)

การอภิปรายกลุ่ม	3	2	1
การมีส่วนร่วม	- แสดงความคิดเห็นใน ทุกประเด็นมีส่วนร่วม อย่างกระตือรือร้น แสดง ความใฝ่รู้	- แสดงความคิดเห็นใน บางประเด็น มีการ กระตุ้นให้แสดงความ คิดเห็นบ้าง	- ไม่ติดตามประเด็นที่ อภิปรายมีส่วนร่วม ในการแสดงความ คิดเห็นน้อยมาก

ขั้นตอนการสร้างรูบริกส์

1. กำหนดเนื้อหา/มโนทัศน์หรือจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน โดยกำหนดมิติต่างๆ ของลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการประเมิน
2. ระบุพฤติกรรม คุณลักษณะของงานหรือตัวบ่งชี้ที่สามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการประเมิน
3. คัดเลือกพฤติกรรม คุณลักษณะต่างๆ ที่ระบุไว้ในข้อ 2 โดยจัดประเภทเป็นกลุ่มๆ ในสิ่งที่ต้องการประเมิน
4. นำผลการคัดเลือกพฤติกรรม คุณลักษณะต่างๆ มาจัดลำดับความสำคัญและกำหนดคุณภาพในแต่ละระดับ
5. อธิบายคุณภาพของมิติที่ต้องการประเมินให้ชัดเจน

สรุป วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความหลากหลาย ครูต้องใช้
พิจารณาญาณในการเลือกวิธีการและเครื่องมือในการวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้
ได้ผลการประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์
และทักษะของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 4.3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 4.3

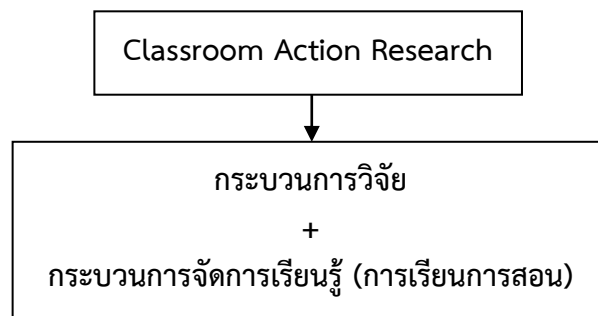
ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

เรื่องที่ 5.1 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

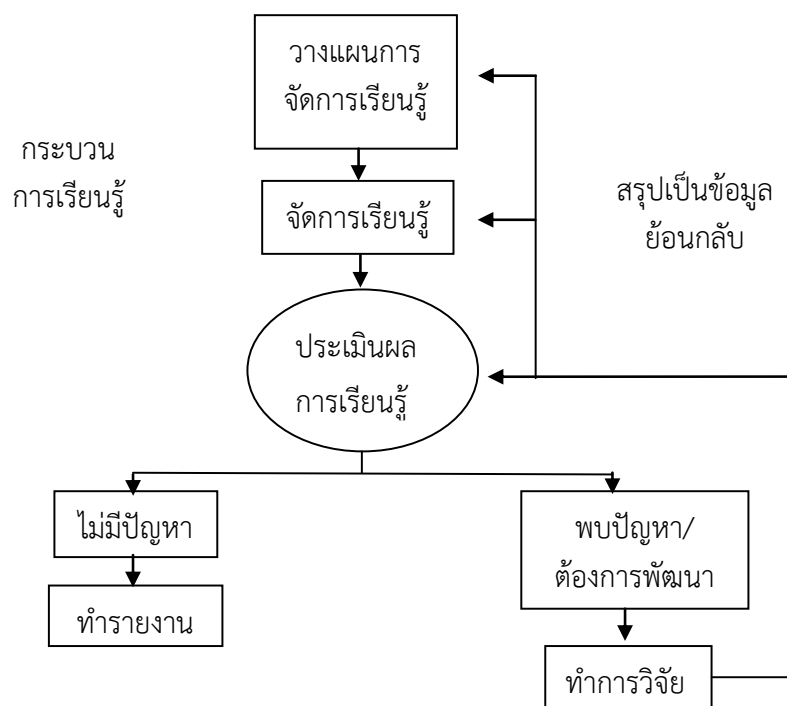
การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การศึกษาค้นคว้าโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน นำไปพัฒนาการเรียนการสอน หรือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการศึกษาที่นำผลไปใช้ในทันที ดังคำอธิบายต่อไปนี้

“a fancy way of saying let’s study what’s happening at our school and decide how to make it a better place”

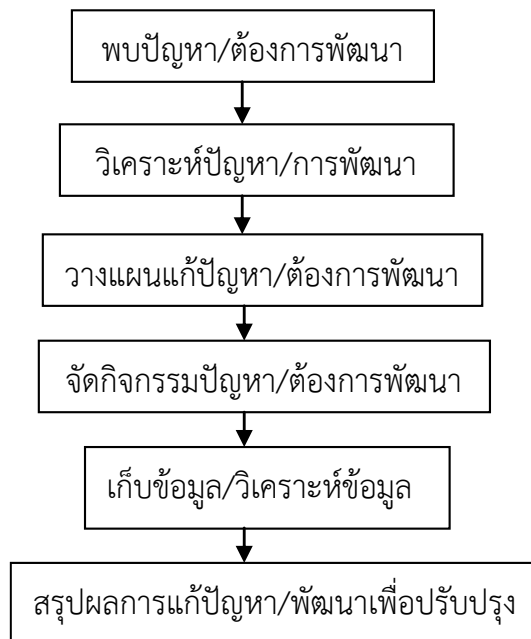
การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจำเป็นต้องมีการทำวิจัยไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้ของครูในห้องเรียน ดังนี้

แผนภาพต่อไปนี้เป็นการศึกษาให้เห็นถึง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

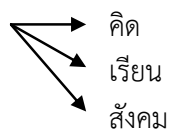

ครูต้องมีภารกิจ 3 ประการ เกี่ยวกับการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1. การทำวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (Classroom Action Research-to Improve Practice) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน หาแนวทางแก้ไขปัญหา (เป็นภาระที่ต้องทำตามพรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทุกคน และครูต้องทำวิจัยด้วยตนเองทุกชั้นตอน)
2. ทำการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (ครูใช้กระบวนการวิจัยเป็นวิธีสอน)
3. นำผลการวิจัยมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน (Application of research findings)
(ครูใช้ผลการวิจัยที่ได้ค้นพบมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน)

ประเภทต่างๆ ของหัวข้อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐาน) ผลการเรียนรู้ ออกแบบการสอน ทดสอบว่าบรรลุหรือไม่
2. การแก้ปัญหการสอน
  - 2.1 ปัญหาเรื่องทักษะ

3. การพัฒนาคุณลักษณะบางประการ
  - ทักษะการคิด
  - ความสามารถในการแก้ปัญหา
  - คุณธรรม/จริยธรรม/ค่านิยม
  - คุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ลักษณะอื่นๆ
  - วินิจฉัยข้อบกพร่องต่างๆ ของนักเรียน
  - การแก้ไขข้อบกพร่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์
  - นำเสนอโปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน
2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี
3. กำหนดรูปแบบในการแก้ปัญหา
4. ออกแบบการวิจัย
5. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
6. ทดลองใช้/วิเคราะห์/สรุปผล
7. เขียนรายงาน

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนในบริบทต่อไปนี้

กระบวนการเรียนการสอน

- การจัดกิจกรรม
  - บรรยากาศในห้องเรียน
  - วิธีสอน/การเสนอบทเรียน
  - สื่อ-การวัดผล
  - ครู(พฤติกรรม)
    - ☞ เทคนิควิธีสอนต่างๆ
    - ☞ การเตรียมการสอน
    - ☞ การเสริมแรง
    - ☞ การให้ feedback แก่นักเรียน
    - ☞ การใช้สื่อ/เทคโนโลยี
    - ☞ การวัดผล
- ฯลฯ

- นักเรียน(พฤติกรรม)
    - ☞ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
    - ☞ นิัยการเรียนรู้/วิธีการเรียนรู้
    - ☞ การอ่านหนังสือ
    - ☞ การคิดต่างๆ
    - ☞ ทักษะต่างๆ
    - ☞ เจตคติต่อวิชา
    - ☞ ค่านิยม
- ฯลฯ

ขั้นตอนสำคัญที่ครูจะต้องทำ คือ

ครูต้องมองเห็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน เป็นการศึกษาศาภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมองเห็นจุดที่เป็นปัญหาหรือจุดที่ต้องการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อทำให้สิ่งที่คาดหวังในมาตรฐานของหลักสูตรกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่มีความแตกต่างกันมาก (ลดความแตกต่าง)

จะวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างไร

ใช้ข้อมูล

- ข้อมูลสัมฤทธิ์ (คะแนน)
- ความสามารถ
- ศึกษา Case study
  - ทักษะต่างๆ
  - มโนทัศน์
  - เจตคติ/ค่านิยม
- ดูข้อมูลจากหน่วยแนะแนว ฝ่ายกิจการนักเรียน

เกณฑ์พิจารณาเลือกปัญหา

1. ศึกษาวิเคราะห์จากการบันทึกหลังการสอนเพื่อปัญหาจะต้องแก้ไข
2. จัดลำดับ ดูสิ่งที่เป็นวิกฤต มีความรุนแรง (ใช้ข้อมูล) [จริง vs. ควรจะเป็น]
3. ถ้าปัญหานั้นได้รับการแก้ไข จะเกิดประโยชน์มากต่อการเรียนการสอนวิชานั้น
4. ดูจากวัตถุประสงค์สำคัญของรายวิชานั้นกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์มากน้อยเพียงไร

2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี

ศึกษา **ตัวแปร** ที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาให้ถูกต้อง

3. กำหนดรูปแบบในการแก้ปัญหา

- นำหลักการ/ทฤษฎีความปรับปรุง
- แบบฝึกหัด
- ชุดการเรียนการสอน
- บทเรียนโปรแกรม
- ชุดกิจกรรม

รูปแบบการสอน/แผนการสอน

- เน้น Action learning
- เน้นการอ่าน
- เน้นการคิด
- เน้นทักษะกระบวนการ

4. การออกแบบการวิจัย

- กลุ่มเป้าหมาย
- ระยะการทดลอง
- ตัวแปรที่จะศึกษา
- รูปแบบการทดลอง
- การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม

5. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

- ศึกษารูปแบบการทำ
- กำหนดแผนการสอนให้ละเอียดตรงประเด็น

6. ทดลองใช้/วิเคราะห์/สรุปผล

7. การเขียนรายงาน

- ความเป็นมา/สภาพของปัญหา
- งานวิจัย/ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง
- วิธีดำเนินการวิจัย
- ผลการวิจัย
- สรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม/ภาคผนวก

ดังนั้นกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องทำความเข้าใจกับสภาพการทำงานที่ปฏิบัติจริง (การเรียนการสอน) รวมทั้งตัวนักเรียน มีการติดตามดูปัญหาเป็นระยะ และเสนอปัญหาที่มีประโยชน์/น่าสนใจ และสามารถทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อตอบปัญหาได้

สรุป กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงที่มีรูปแบบของการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในชั้นเรียนจึงเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างเป็นขั้นตอน เป็นกระบวนการที่เหมาะสมและได้รับการยอมรับ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 5.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 5.1

เรื่องที่ 5.2 แนวทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

แนวทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีดังนี้

1. หัวข้อวิจัย หัวข้อวิจัยที่ดีควรแสดงให้เห็นถึงตัวแปรสำคัญที่มุ่งศึกษา และ/หรือความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาศึกษา ควรใช้ภาษาที่สื่อความชัดเจน ควรระบุขอบเขตที่ชัดเจนของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงครอบคลุมถึงสถานที่ที่จะศึกษา

2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ควรเขียนความเป็นมาถึงการทำวิจัยบรรยายถึงสภาพปัญหาที่ค้นพบจริงในห้องเรียน โดยพยายามศึกษาจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน บันทึกหลังสอน คะแนน/ผลการเรียนของนักเรียน หรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์ การกำหนดวัตถุประสงค์ อาจเริ่มต้น จากการแยกแยะปัญหาวิจัยออกเป็นประเด็นย่อยๆ ที่ต้องการศึกษาหาคำตอบ จากนั้นนำประเด็นย่อยมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งลักษณะของวัตถุประสงค์การวิจัยที่ดีต้องสอดคล้องกับชื่อเรื่องมีความสืบเนื่องจากความเป็นมาและความสำคัญ มีความชัดเจนว่าต้องการศึกษาอะไร อย่างไร สามารถศึกษาหาคำตอบได้ ควรเขียนในรูปประโยคบอกเล่า จัดเรียงลำดับตามความสำคัญหรือจุดเน้น โดยขึ้นต้นประโยคด้วยคำว่า “เพื่อ” แล้วตามด้วยพฤติกรรมในการแสวงหาคำตอบและสาระหลักที่ต้องการศึกษา

4. แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การเขียนแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรครอบคลุมถึง กรอบแนวคิดที่ต้องการศึกษา ตัวแปรที่ต้องการศึกษา วิธีการ/แนวคิดที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนา โดยจัดเรียงลำดับตามความสำคัญหรือจุดเน้น

5. รูปแบบที่จะศึกษา การเขียนรูปแบบของการศึกษา/การแก้ปัญหาที่นำมาใช้ในการวิจัยมีรูปแบบใด เช่น เป็นการพัฒนานวัตกรรม การใช้วิธีสอนเพื่อแก้ปัญหา การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาของสิ่งที่ต้องการศึกษา อาจเป็นได้ทั้งเชิงทดลองและ/หรือเชิงสำรวจก็ได้

6. วิธีการดำเนินการวิจัย ควรเขียนขั้นตอนวิจัย/วิธีการดำเนินการวิจัยโดยบอกให้ทราบถึงการใช้วิธีการแบบใด มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร ใครเป็นผู้เก็บข้อมูล เก็บที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติอะไร ซึ่งเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดของรูปแบบการวิจัย เครื่องมือที่นำมาใช้ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

7. การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ออกแบบเครื่องมือให้มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด (ตัวแปรที่ศึกษา) ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และเจตคติ เช่น แบบทดสอบแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

8. ผลการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้ตารางหรือกราฟ ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดหรือใช้คะแนนดิบหรือเปอร์เซ็นต์ก็ได้ ที่ให้ผลตรงตามตัวแปรที่ทำการศึกษา และถ้าจำเป็นต้องใช้สถิติแต่ทำไม่เป็นก็อาจขอให้พี่เลี้ยงช่วยให้คำปรึกษาหรือผู้อื่นช่วยวิเคราะห์ให้ก็ได้ ในกรณีที่มีการตั้งข้อสังเกตหรือเก็บข้อมูลจากนักเรียนโดยตรงอาจใส่คำพูดของนักเรียนหรือข้อมูลที่บันทึกจากการสังเกตเป็นหลักฐานประกอบ

9. การเขียนรายงานการวิจัย การนำเสนอรายงานหากได้ข้อค้นพบใดก็เขียนตามนั้น เน้นสิ่งที่จะทำให้เข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในการวิจัย

สรุป การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่จะต้องทำเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นระบบ เริ่มต้นจากการกำหนดหัวข้อวิจัย กำหนดความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ออกแบบการวิจัย ดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือการวิจัย และสรุปผลการวิจัย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 5.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 5.2

ใบงานที่ 1.1

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

คำสั่ง

สรุปประเด็นสำคัญ ธรรมชาติ ความหมาย เป้าหมาย และองค์ความรู้ของสังคมศึกษา

ใบงานที่ 1.2

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

คำสั่ง

อธิบายจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งตัวบุคคล (Whole child development)

ใบงานที่ 1.3

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

คำสั่ง

วิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษาในฐานะที่เป็นหลักสูตรหนึ่งในหลักสูตรสถานศึกษา ในประเด็นต่อไปนี้

1. การกำหนดรายวิชาในหลักสูตรสังคมศึกษา
2. ความสำคัญของตัวชี้วัด และผลการเรียนรู้
3. ความเกี่ยวข้องของหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ใบงานที่ 2.1

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

คำสั่ง

หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาส่งผลอย่างไรต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ลงในตารางต่อไปนี้

หลักการสำคัญ	ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน
1. การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมครอบคลุมความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	
2. มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหา	
3. สอนให้เกิดความเข้าใจอย่างลุ่มลึก	
4. สอนแบบบูรณาการ	
5. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	
6. ให้ข้อมูลย้อนกลับ	
7. สร้างบรรยากาศสัมพันธ์การเรียนรู้ในกระบวนการคิดและการแสดงออกอย่างถูกต้อง	

ใบงานที่ 2.2

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

คำสั่ง

ให้ระบุกลยุทธ์ที่สามารถใช้ได้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา

กลยุทธ์การตั้งคำถาม	กลยุทธ์ในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	กลยุทธ์ให้มีทักษะสังคม

ใบงานที่ 2.3

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

คำสั่ง

วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดการสอนสังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามประเด็นที่กำหนด

ประเด็น	แนวทางปฏิบัติที่ครูควรทำ
1. จุดเน้นหรือมโนทัศน์สำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจุดเน้นในแต่ละสาระทั้ง 5 สาระ	
2. การทำความเข้าใจในผู้เรียนที่ครูต้องสอนในแต่ละห้อง	
3. เนื้อหาที่จะสอน	
4. การแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่จะสอนนั้นสื่อให้เห็นภาพรวมเป็นอย่างไร และเป็นเป้าหมายที่ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์	
5. การกำหนดจุดประสงค์	
6. การจัดกิจกรรม	
7. สื่อการเรียนรู้	
8. การประเมินผล	

ใบงานที่ 2.4

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 การจัดการเรียนรู้

คำสั่ง

ให้ออกแบบการสอนสังคมศึกษาที่เน้นทักษะการทำงานและการใช้ IT โดยเลือกมา 1 หัวข้อตามความสนใจ เช่น สิทธิมนุษยชน ตามประเด็นต่อไปนี้

1. หัวข้อที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
2. จำนวนสมาชิก
3. บทบาทผู้เรียนและบทบาทผู้สอนในการใช้ IT

ใบงานที่ 3.1

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

คำสั่ง

จากเนื้อหา (สาระ) และสื่อที่กำหนด ให้แสดงลักษณะการใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมลงในตารางต่อไปนี้

เนื้อหา (สาระ)	สื่อ	ลักษณะการใช้
1. การรวมกลุ่มของประชาคมอาเซียน	คลิป์วิดีโอ Website PowerPoint	1. ช้้นนำ
		2. ช้้นสอน
		3. ช้้นสรุป
2. ศาสนพิธี: การเวียนเทียน	คลิป์วิดีโอ พิธีเวียนเทียน สื่อบุคคล (ผู้เรียน)	1. ช้้นนำ
		2. ช้้นสอน
		3. ช้้นสรุป

ใบงานที่ 3.2

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

คำสั่ง

ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จงวิเคราะห์บทบาทของครูในการสอน ตามประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็น	บทบาทของครู
1. การเลือกแหล่งสืบค้น	
2. การนำข้อมูลมาวิเคราะห์	
3. การสรุปข้อมูลที่ได้	

ใบงานที่ 3.3

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตอนที่ 3 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

คำสั่ง

จากเนื้อหา (สาระ) และสื่อที่กำหนด ให้แสดงลักษณะการใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมลงในตารางต่อไปนี้

เนื้อหา (สาระ)	แหล่งเรียนรู้	ลักษณะการใช้
ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและประเทศในภูมิภาค	สถานที่จริง (อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาและปราสาท เมืองสิงห์กาญจนบุรี)	1. ชี้นำ
		2. ขั้นตอนการเรียนรู้
		3. สรุป

ใบงานที่ 4.1

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล

คำสั่ง

วิเคราะห์การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพกับแนวปฏิบัติของครู

ประเด็น	แนวปฏิบัติของครู
1) การวางแผนการประเมินผลการเรียนรู้	
2) การตรวจสอบความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของผู้เรียน	
3) เพื่อให้เห็นความสามารถที่แตกต่างของผู้เรียน	
4) การตรวจสอบความสามารถของผู้เรียนและพัฒนาการของผู้เรียนในระหว่างเรียนและสรุปผลการเรียน	

ใบงานที่ 4.2

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล

คำสั่ง

สรุปประโยชน์ของวัดและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและสรุปผลการเรียนรู้

ใบงานที่ 4.3

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผล

คำสั่ง

การประเมินผลต่อไปนี้ใช้วิธีการและเครื่องมือแบบใด

ประเด็น	วิธีการ	เครื่องมือ
1) คุณลักษณะของการใฝ่รู้		
2) ความรู้จากเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-3		
3) การทำโครงการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น		
4) กระบวนการทำงานในจัดนิทรรศการวันสิ่งแวดล้อมโลก		

ใบงานที่ 5.1

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

คำสั่ง

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. เป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

.....

2. สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ

- ประเด็นปัญหา.....

- ผู้ทำวิจัย.....

- จุดมุ่งหมาย.....

- บริบทที่เกี่ยวข้องในการวิจัย(การวิจัยเกิดอยู่ภายใต้สภาพใด)

.....

ใบงานที่ 5.2

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องทำกิจกรรมหรือใบงานบนระบบ TEPE Online เพื่อให้วิทยากรและผู้ดูแลรายวิชาสามารถตรวจสอบความเข้าใจในการเรียน สามารถเรียนรู้และติดต่อสื่อสารเพิ่มเติมได้บนระบบ TEPE Online

ชื่อหลักสูตร หลักสูตรอบรมแบบ e-Training ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

คำสั่ง

จากหัวข้องานวิจัยวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญในหัวข้อต่อไปนี้

“การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการสอนแบบกรณีศึกษาของนักเรียน.....”

1. ระบุสาเหตุของการทำวิจัยเรื่องนี้
2. ระบุจุดประสงค์
3. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเรื่องอะไรที่จะใช้ในการวิจัย)
4. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (ระบุชั้นเรียนที่จะสอน)
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การดำเนินการวิจัย
7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้